

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2012 metai

1

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2012

1

Vilnius 2013

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2012

1

Vilnius 2013

Žurnalo leidybą finansavo

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Finansavimo sutartis Nr. LIT-7-55

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)
Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ
Lietuvos istorijos institutas

Elmantas MEILUS (pirmininko pavaduotojas)
Lietuvos istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA
Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)
Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Darius STALIŪNAS
Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas

Joachim TAUBER
Šiaurės Rytų institutas Liuneburge

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing

Recenzijos skelbiamos duomenų bazėje recensio.net
Reviews appearing in this journal are published in recensio.net

MOKSLO GYVENIMAS

KONFERENCIJA „VIDURIO RYTŲ EUROPA MŪŠIO PRIE MĒLYNŲJŲ VANDENŲ METU“

2012 m. gegužės 24–26 d. Kaune ir Trakuose vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Vidurio Rytų Europa mūšio prie Mėlynųjų Vandenų metu“. Konferencijos organizacinis branduolys, besitelkiantis Vytauto Didžiojo universitete, kartu su partneriais iš Lietuvos istorijos instituto, taip pat Krokuvos Jogailaičių universiteto, pratešdamas „Colloquia Russica“ projektą, minėjo 650 mūšio metines prasmingu ir kokybišku renginiu. Tačiau šis renginys nebūtų įvykęs be Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro Audroniaus Ažubalio globos ir atidaus dėmesio. Renginys leido suburti mokslininkus ne tik iš Lietuvos (Jūratė Kiaupienė (Kaunas), Marius Ščavinskas (Klaipėda), Romas Batūra (Vilnius), Laima Bucevičiūtė (Kaunas), Vytautas Jankauskas (Kaunas), Stephenas C. Rowellas (Vilnius), Marius Sirutavičius (Kaunas), Tomas Čelkis (Vilnius), Artūras Dubonis (Vilnius), Rimvydas Petrauskas (Vilnius)), bet ir iš Lenkijos (Vitalijus Nagirnas (Krokuva), Dariuszas Dąbrowskis (Bydgoščius), Lidija Korczak (Krokuva), Janas Tęgowskis (Bialystokas)), Baltarusijos (Aleksėjus Martiniukas (Minskas), Aliona Liubaja (Minskas), Andrejus Liubas (Minskas)), Ukrainos (Jaroslavas Pilipčiukas (Kijevas), Leontijus Voitovičius (Lvovas), Jurijus Dovganas (Ivano-Frankovskas), Sergejus Bočarovas (Simferopolis), Jelena Rusina (Kijevas), Andrejus Fedorukas (Černovcai), Borisas Čerkasas (Kijevas)), Rusijos (Sergejus Polechovas (Maskva), Andrejus Maslovskis (Azovas)) ir Moldavijos (Nikolajus Rusevas (Kišiniovas)).

Konferencija pradėta globėjų ir organizatorių atstovų sveikinimo žodžiais, o toną būsimai konferencijai uždavė plenarinis posėdis. Zigmantas Kiaupa keliais žodžiais pristatė vieną nuosekliausių šios konferencijos idėjinį rėmėjų – Feliksą Michailovičių Šabuldo, kuris parengė pranešimą, atsiuntė straipsnį, bet paliko šį pasaulį beveik konferencijos išvakarėse, 2012 m. gegužės 4 d. Tik prisiminus velionį kaip Lietuvos draugą ir jį pagerbus tylos minute, buvo perskaitytas jo pranešimas „Mėlynųjų Vandenų mūšio tyrimų apibendrinimai“. Prasminga, jog apibendrinus ankstesnius tyrimus, buvo galima toliau

dirbti pagal numatytą programą ir diskutuoti konferencijos rėmuose numatytos tematikos ribose.

Šiuo metu baigiamas parengti straipsnių rinkinys pagal konferencijos pranešimus, todėl plačiau pristatinėti pačius pranešimus nėra prasmės, daug vertingiau tai, kas straipsnių tekstuose atsispindi tik iš dalies – poleminė konferencijos dalis. Būtina pabrėžti, jog pagrindinė tema, kuria buvo diskutuojama – klausimas, ar Mėlynųjų Vandenių mūšis apskritai vyko, o jeigu vyko, kokie galėjo būti jo padariniai. Plačiau nedetalizuojant galima sudėlioti esminius diskusijos punktus, išplaukiančius iš šaltiniotyrynių problemų: pagrindinis mūšio aprašymas yra užfiksuotas Lietuvos Metraščio trumpajame sąvade, kiti šaltiniai tik papildo ar detalizuoja atskirus su mūšiu susijusius klausimus. Tačiau šaltinis sukurtas gana vėlai (XV a. 4 dešimtmetyje), todėl, be jokios abejonės, jį vertinti vienareikšmiškai negalima, ypač politinio konflikto tarp Lenkijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, kurio viena iš pagrindinių ašių buvo Podolės žemė, kontekste. Tokie argumentai leido suformuluoti kontrargumentus – kaip atsitiko, kad mūšio falsifikavimui buvo pasitelkti tuo metu veikę totorių emyrai, ar tikrai mūšio aprašymas negalėjo remtis tuo metu dar galėjusių būti gyvų liudininkų pasakojimais, ar tai, jog mūšis aprašytas Smolenske, kurį tuo metu valdė buvęs Podolės vietininkas Jurgis Gedgaudas. Ne mažiau svarbu ir tai, jog vėlesnis Karijotaičių valdymas Podolėje metraštyje buvo gana tiksliai ir detalai aprašytas.

Antrasis klausimas, ar svarstymų laukas buvo susijęs su tuo, kokios apimties buvo pats mūšis ir jo padariniai. Atrodo, jog daug klausimų dėl paties mūšio apimties nekilo, kadangi pagrindinės totorių pajėgos jame nedalyvavo dėl vidaus krizės Ordoje, tačiau ne mažiau svarbu, jog vėliau LDK veikla šiame regione buvo itin intensyvi, čia įsitvirtino iš Lietuvos atsivertę kunigaikščiai. Atrodo, jog šis klausimas kėlė kur kas mažiau problemų, nes didesnių ginčų nekilo teigiant, jog kartais ir nedidelės apimties mūšiai istorijoje gali palikti gerokai didesnius pėdsakus, o politikoje atverti kelią kardinalioms permainoms, todėl pati mūšio reikšmė pasirodė nekvestionuotina.

Vytas J a n k a u s k a s